

A HALLGATÁS NAPJA

19.11.10.

vasárnap 11.00-22.30 BMC

EGYNAPOS KORTÁRS
ZENEI FESZTIVÁL

concerto
BUDAPEST

Programigazgató:
Keller András

Nem tudjuk, van-e még egy olyan pontja a világnak, ahol 12 óra leforgása alatt egy térben annyi zenei impulzus érheti az ide látogatót, mint A Hallgatás Napján, a BMC különböző helyszínein. Nemcsak a statisztika imponáló: a közel 50 mű, 6 ősbemutató, 5 magyarországi bemutató... A pusztaszámoknál mérhetetlenül több az inspirációnak az a bőséges és szerteágazó forrása, amelyből e művek táplálkoznak. Szellemi horizontjuk rendkívül tágas; nemigen akadhat bárki, aki ne találna a maga számára új, érdekes, felfedezésre érdemes zenét.

Bármennyire is színes ez a kínálat, meglepő módon legtöbbjük közös vonást mutat. A filológiában palimpszesztnek nevezik azt a pergament, amelyről az eredeti írást levakarták, hogy újra ír hassanak rá. A kutatók jól ismerik azt a semmihez sem hasonlítható izgalmat, amikor az újabb írás alól különböző módszerekkel előcsalogatják a régit. A Hallgatás Napjának számos kompozíciója palimpszesztként rejti magába régebbi zenék lenyomatát, akár nyíltan hivatkozik rájuk, akár parodizálja, nosztalgikusan felidézi, vagy újragondolja az „ősök”, az elődök által ránk hagyott zenét.

Az idei Hallgatás Napját a halál is szerkeszti. Talán még soha nem tette ennyire szomorúan aktuálissá egy-egy haláleset a felcsendülő művek egy részét. Idén távozott közülünk Giya Kancheli, Pócs Katalin, Józsa Péter Pál, s a legdrasztikusabb hirtelenséggel: Jeney Zoltán. S nemrég hagyta árván nemcsak férjét és családját, de az egész magyar zenei életet Kurtág Márta.

Ez a fesztivál rájuk is emlékezik. Nem akarjuk őket elfelejteni, de nem is tudnánk, mert miként a palimpszeszt, az ő életművük is bennünk él tovább. Saját írásjeleinkkel csak kiegészítjük, amit ők már végérvényesen feljegyeztek életük és a mi életünk közös pergamenjére.

11:00

12:00

13:00

14:00

15:00

16:00

17:00

18:00

19:00

20:00

21:00

● 11.00–12.00

BEETHOVEN:
Házavatás nyitány op. 124

LÁNG ISTVÁN:
4. vonós négyes –
vonószekari változat –
ősbemutató

SÁRY LÁSZLÓ:
Tranquillity

LOUIS ANDRIESEN:
Beethoven kilenc
szimfóniája

● 13.15–14.15

STEPAN ROSTOMYAN:
3. szimfónia

LIGETI:
Bagatellek

**ERWIN
SCHULHOFF:**
Zongoraverseny op. 43

● 15.30–16.30

TORNYAI PÉTER:
For the Public

CLAUDE VIVIER:
Lonely Child

STEVE REICH:
Pulse - magyarországi
bemutató

JENEY ZOLTÁN:
Agónia

● 18.00–19.00

ROBERT BACHMANN:
Rotation 90° N –
magyarországi bemutató

RICHARD STRAUSS:
Divertimento after
Couperin op. 86

**TORNYAI PÉTER
HORVÁTH BALÁZS
BALOGH MÁTÉ
SÁRY BÁNK
DARGAY MARCELL
FEKETE-KOVÁCS KORNÉL
WETTL MÁTYÁS
OTT REZSŐ
ZARÁNDY ÁKOS:**
6:3 - ősbemutató

● 20.00–21.30

GIYA KANCHELI:
Nach dem Weinem

VIDOVSKY LÁSZLÓ:
Filmszakadás – In memoriam Tóth János
– ősbemutató

CSALOG GÁBOR:
Öt gyászos zene – ősbemutató

Kurtág Márta emlékére
SCHUBERT:
d-moll vonós négyes I. tétel: Allegro

SCHUBERT:
C-dúr vonósötös, II. tétel

KURTÁG GYÖRGY Jelek, játékok
és üzenetek – válogatás

BEETHOVEN: F-dúr vonós négyes, III. tétel

● 12.15–13.00

VIVALDI:
D-dúr hegedűverseny
RV 212

VIVALDI:
g-moll fagottverseny
RV 495

HÄNDEL:
„Amabile Beltá” Concerto
fuvolára és angolkürtre

● 14.30–15.15

BÁNKÖVI GYULA:
Délaissement

GEORGE CRUMB:
Black Angels

THOMAS ADÈS:
Blanka variációk

BÁNKÖVI GYULA:
White Angels

● 14.30–15.15

SZEGHY IRIS:
Aria –
magyarországi bemutató

SZEGHY IRIS:
Canticum –
magyarországi bemutató

ZARÁNDY ÁKOS:
Angry Birds

GRAZIANE FINZI:
Thème et variations

PÓCS KATALIN:
Etűdök

● 16.45–17.45

TORU TAKEMITSU:
Rain Spell

SZOFIJA GUBAJDULINA:
Az öröm és bánat kertje

JENEY ZOLTÁN:
Flowing-time – ősbemutató

● 16.45–17.30

JÓZSA PÉTER PÁL:
A harmadik csigolya
– ősbemutató

KAGEL:
I. zongoratrió

● 19.00–20.00

BEETHOVEN:
G-dúr hegedű-
zongoraszonáta op. 96

SCHNITTKÉ:
Zongoraötös

● 19.00–20.00

YSAÏE:
II. szólószonáta

CAROLINE SHAW:
Entr'acte – magyarországi bemutató

GYÖNGYÖSI LEVENTE:
Szonáta

BALOGH MÁTÉ:
Si King dalok

● 21.30–22.30

**HOMMAGE À
ELVIS PRESLEY**

BEETHOVEN: Házavatás nyitány op. 124

LÁNG ISTVÁN: 4. vonósnégyes –
vonósszenekari változat – ősbemutató

SÁRY LÁSZLÓ: Tranquillity

LOUIS ANDRIESEN: Beethoven kilenc szimfóniája

Concerto Budapest

Vezényel: Keller András, Rácz Zoltán

Miközben megírta utolsó zongoraszonátját, küszködött a monumentálissá nőtt *Missa Solemnis* befejezésével, és nekikezdett a 9. szimfóniájának, 1822-ben **Beethoven** írt egy egészen „evilági” művet is, a „Házavatás” nyitányt, amelyet a Josephstadt-i Színház megnyitójára szánt. Kivételesen időre elkészült a kompozícióval, amely a színház nyitódarabjáról kapta a címét. Fenséges, ünnepélyes és nagyszabású zene ez, amely teljesen mentes a bombasztikus trivialitásoktól. Torokszorító drámaiság helyett itt Beethoven humanista hangja uralkodik, amelyet a *Varázsfuvolától* örökölt. A reprezentatív, ünnepi hangvétel és a kettős ellenpont bravúros kezelése sokakat Händelre emlékeztetett, mások szabadkőműves zenei szimbólumokat vélnek felfedezni a pompás partitúrában, mely a kései Beethoven lenyűgöző hangszerezési fantáziájáról tanúskodik.

Láng István 40 év múltán tért vissza a vonósnégyes-komponáláshoz: első három kvartettje 1961-ben, 1966-ban és 1978-ban keletkezett; az új művet 2018 szeptembere és 2019 februárja közé datálja a zeneszerző. Manapság divattá vált, hogy ambiciózus vonósszenekarok is műsorra tűzik a klasszikus kvartett-repertoár egy-egy darabját. A zeneszerzői

előírás szerint a 3. tétel a zenekari változatban is csak vonósnégyes előadásában hangozhat el. A hat tételben felvonultatott mozgásformák és karakterek gazdag változatosságát a kisszekund disszonanciák állandó jelenléte fogja egységbe. A nyitótétel egy mozgalmasabb és egy nyugodtabb anyag váltakozására épül. A szinte eszköztelen 2. tétel hosszan kitartott akkordjai fölött *pizzicato* mini-monológ bontakozik ki. A játékos 3. tétel összetett ritmikája szolisztikus előadást kíván. A 4. tétel akkordikus hanggörgetei az ütemnek mindig más helyét hangsúlyozzák. A 5. tételben mintha a 2. tétel monológja fejlődne tovább zaklatott *conciatová*, a zárótétel pedig mintha a lassú akkordok és az illékony Presto szembeállításával utalna vissza a mű elejére.

Sáry László műveinek egy jelentékeny csoportja a megszokottól gyökeresen eltérő hallgatói magatartást követel. Nem az érzékek csiklandása, nem a gyönyörködtetés a céljuk, de nem is valamiféle intellektuális folyamat követésének szellemi öröme. A zeneszerző mintha erre bíztná e műveinek hallgatóit: „Felejtsd el, hogyan kell zenét hallgatni, s ellazultan bízd rá magad a hangzásra, mint kényszerítést nem ismerő lélekvezetőre. Ne várj eseményt, ne várj katarzist, csak a belső csöndet várd, amelyben az elhangzó mű tovább zenghet benned.” Ez a jellemzés ráillik az 1996-os keltezésű, tizenegy hangszerre írt *Tranquillityre*. A japán kertek lelkületét megörökítő mű a belső csendnek olyasféle prelúdiumai közé tartozik, amelyek Dukay Barnabás életművében gyakoriak. A rezdülésnyi jelekből összetett meditációhoz a hangszeres színek szépsége is társul.

Louis Andriessen művének már az alcíme is érzékelteti a megközelítés komolyságát („zenekarra és fagyaltoskocsi-csengőre”). A holland zeneszerző 1970-es műve a S.Ö.R. (Shakespeare Összes Röviden) zenei megfelelője. Andriessen kacagtató montázsának nemcsak sikerül kilenc percbe tömöríteni a 9 szimfónia fő mondanivalóját, de szabad asszociációi a *Für Elisét*, a Holdfény-szonátáig, Rossini *Sevillai borbélyának* nyitányáig, a boogie-woogie, a lounge és a popzene elemeiig is elkalandoznak. A teoretikus mélységre vágyók a posztmodern tiszteletlenség eme iskola-példáját hallgatva kielemezhetik, hogy vajon a Beethoven-idézetek eredeti kontextusának megváltoztatása hogyan teremti meg a mű savát-borsát. De az is elég, ha hátradőlnek, és jól szórakoznak.

STEPAN ROSTOMYAN: 3. szimfónia

LIGETI GYÖRGY: Bagatellek

Kaczander Orsolya - fuvola, Horváth Béla - oboa, Klenyán Csaba - klarinét, Stefán Zsófia - fagott, Benyus János - kürt

ERWIN SCHULHOFF: Zongoraverseny op. 43

Balog József - zongora

Concerto Budapest

Vezényel: Rácz Zoltán

Stepan Rostomyan (*1956) az örmény kortárs zeneszerzés egyik legjelentősebb alakja, aki jelentős nemzetközi elismertséggel dicsekedhet. 1989-ben meghívták a Glasgow-i Egyetem elektroakusztikus stúdiójába. Itt mutatta be a Paragon Ensemble kamaraegyüttesre és hangszalagokra komponált 3. szimfóniáját a *New Beginnings* Fesztiválon, szenzációs sikerrel. A hallgatót valóban a székhöz szögezi Rostomyan zenéjének atmoszféra-teremtő ereje. Művének invokációjaként örmény egyházi éneket idéz, és később is beleszó hasonló idézeteket a szimfóniába. Ezt az archaikus zenei világot izgalmasan ötvözi elektronikus vonóshangzásokkal, a zongora és a többi akusztikus hangszer színeivel. A csendes meditáció csengő-bongó, mennyei karokat idéző, extatikus izzó zenéhez vezet, majd drámai csúcsponthoz érkezik, végül megbékélt eufóriában tűnik a végtelenbe. A kompozíció hallatán azt is megértjük, miért vált Rostomyan sikeres filmzenék szerzőjévé.

Ligeti György 1951 és 1953 között komponálta meg *Musica ricercata* című zongoraciklusát, amelyet joggal tartott zeneszerzői pályája újraindulásának. A 11 tétel során lépcsőről lépésre veszi birtokba a kromatikus skála mind a 12 hangját. Ligeti a zongorasorozat hat tételét fúvósötösre is átírta a Jeney Fúvósötös felkérésére. Az új hangszeres köntösben még markánsabban domborodik ki az egyes tételek páratlanul erős karaktere: a dūr és moll váltakozásával játszó No. 1. szikrázó humora, a későbbi Ligeti-lamentókat jósoló No. 2. siratója, a No. 3. virtuóz ostinato-kíséret

fölött kibomló szerbes-romános népi dallam gyengédsége (ez a melódia Ligeti életművének szinte vezérmotívumává vált, s a kései *Hegedűversenyben* is felbukkan), a No. 4. vad bolgár ritmusú tánca, a No. 5. Bartók-siratója és a *Vivace capriccioso* harapós burleszkje. Az utolsó tétel annyira merésznek bizonyult, hogy az 1956 áprilisában lezajlott ősbemutatón nem merték előadni.

Akárcsak Kafka és Mahler, **Erwin Schulhoff** is cseh kulturális környezetben élő német zsidó családba született. Kicsi gyerekként Dvořák fedezte fel rendkívüli zenei tehetségét, Regernél és Debussynél is tanult, s tanulóéveiben Richard Strauss zenéjéért rajongott, akárcsak Bartók. Ravelhez hasonlóan ő is katonaként harcolt az I. világháborúban, az osztrák-magyar hadseregben, traumatikus élményeket szerezve. Meg is sebesült a harctéren. Ezután vált meggyőződéses baloldallivá. Sorsával és származásával összefüggően egész életében a kívülállás, a szarkasztikus (ön)íronia és a legkülönbözőbb stílári hatásokról iránti nyitottság jellemezte. Volt dadaista és expresszionista, egy időben közel került Schönberg köréhez, és baráti levelezést folytatott Berggel. Az európai komponisták közül egyike volt azoknak, akiknek művészetére a legkorábban és a legnagyobb mértékben hatott a jazz. Berliin és bécsi tartózkodása után visszatért Prágába. Miután a náci Németország bekebelezte Csehszlovákiát, Angliába vagy Amerikába akart kivándorolni, de végül szovjet állampolgárságot kapott. A háborús események miatt azonban már nem jutott ki a Szovjetunióba. Egy bajor koncentrációs táborban pusztult el, tuberkolózisban.

Schulhoff 1923-as 2. zongoraversenyének („Koncert zongorára és kisenekarra”, vagy „alla Jazz”) első tétele impresszionista állóképből fejleszt nagy, romantikus tablókát, döbbenetes csúcspontokat. A virtuóz zongoraszólam jól érzékelti, hogy Schulhoff maga is kiváló pianista volt. A jazz hatása a 2. tételben érvényesül a legerőteljesebben. Az *Alla zingaresca* című zárótétel vérpezsdítő finálé. A zongoraverseny pompás zenekari színekben és erőteljes, gyakran megdöbbentő zenei ötletekben gazdag, hatásos, (néha tán hatásvadász) partitúra; egy sugárzó tehetségű komponista „szertelen” alkotása. Schulhoff, ha időben elmenekül és eljut Hollywoodba, valószínűleg milliommós-ként hal meg, 90 éves korában.

TORNYAI PÉTER: For the Public

CLAUDE VIVIER: Lonely Child

„Pannonhalma Budapesten”

Zemlényi Eszter - szoprán

STEVE REICH: Pulse - magyarországi bemutató

JENEY ZOLTÁN: Agónia - dalok Petri György verseire

Brassói-Jőrös Andrea - szoprán, Pápai Ákos - klarinét,

Szalai András - cimbalom, Osztrosits Éva - hegedű,

Tornyai Péter - brácsa, Buza Vilmos - nagybőgő

Concerto Budapest

Vezényel: Rácz Zoltán

Tornyai Péter *For the Public* című 2013-as, mintegy 10 perces kompozíciója a közönség aktív részvételével születik meg, s minden aktuális elhangzása a közönség összetételétől függ. Nagyszerű zenei társasjáték. Jó, ha mindenki emlékszik a születési dátumára. Egyebet nem árulunk el.

Talán csak Gesualdo és Csajkovszkij élete foglalkoztatta oly hevesen az utókor képzeletét, mint **Claude Vivier** (1948-1983) tragikus pályája. Csakhogy Vivier nem gyilkos (vagy öngyilkos), hanem áldozat volt. Szüleinek nem kellett, árvaházban nevelkedett, míg hároméves korában örökbe nem fogadták. Egész életében az igazi anyját kereste. Felvállalt homoszexualitása okozta vesztét: egy 19 éves fiú ölte meg Párizsban, aki azért kínálkozott fel neki, hogy kirabolhassa. Ilyen életrajzi háttér ismeretében aligha meglepő, hogy a *Lonely Child* (1980) Vivier legszemélyesebb műve. Szövegét maga Vivier írta, aki a francia textus mellett saját, a malájra emlékeztető halandzsanyelvét is használja. A szöveg Vivier sorsának ismeretében olyan mély betekintést enged a szerző pszichéjébe, mintha József Attilától olvasnánk a *Szabad*

ötletek jegyzékét. A szoprán altatót énekel, de a jóságos anya helyett varázslók és tündérek gondoskodnak a kisfiú békés álmáról. Inkább tibeti halotti szertartás ez, mint altató. Vivier a keleti egzotikus zenekultúrák jó ismerője volt. Zenéjének egyedülálló fegyelme abban rejlik, hogy egyetlen szólam uralkodik, melyhez a rendhagyó összetételű hangszereggyüttes nem hagyományos harmóniakat játszik, hanem a spektrális zene tapasztalatait hasznosító, fantasztikus színeket kever ki. A meg-rázó mű hallatán osztjuk Ligeti György véleményét: „A maga választotta területen, a komplex hangszínek érzékiségével való csábítás terén ő volt a legnagyobb mester.”

A kritika nem bánt kesztyűs kézzel **Steve Reich** 2015-ös kompozíciójával kapcsolatban. „Bármilyen aprólékosan kidolgozott és tökéletesre csiszolt is Reich legfrissebb műve, olyan, mint egy hivatalnok gépies mindennapjainak »hedonizmusáról«. szülő film forgatókönyve, amelyben a szorgalmas munka mókuskerekében soha semmi jelentős nem történik.” Nem osztjuk a kritikus szigorát. A *Pulse* valóban nem gazdagítja az 1980-as évektől idehaza is megismert Reich-művek eszköztárát, de bizonyosan izgalmas partitúra. Már a hangszerelés is különleges fényt kölcsönöz neki. A két fuvalára, két klarinétára, zongorára, basszusgitárra, valamint négy hegedű- és két brácsa-szólamra írt darab állandó (címadó) löktetését a zongora és a basszusgitár adja. A fuvalák és a klarinétok szép, Reichre jellemző, pentaton-alapú dallamot mutatnak be, amelyek olykor kvartpárhuzamban haladnak, olykor négyszólamú kánon bontakozik ki bennük. A vonósok olykor a fúvósokat duplazzák, olykor akkordikus háttérteret teremtenek ehhez az eufóriához. Nem hiányoznak a Reich-féle „hangnemváltások” vagy inkább síkváltások sem, és a mester finom kézzel variálgatja, szövögeti dallamának szövetét. Nincs dráma, nincs katarzis. Lazítsunk egy kicsit, s merüljünk el az eufóniában!

Jeney Zoltán 2000-ben, Petri halálának évében kezdett foglalkozni verseivel. Klarinét, cimbalom, hegedű, brácsa és bőgő – a kiskocsmák világában jártos Petri György dalait cigánybanda kíséri. A zenei anyag nem nélkülözi a népi előadásmódot, például a vén klozettkommunista dalában [*Bernstein (Eduárd)* kikéredzkedik] Jeney az ütőgardon játékmódját kéri az előadótól, hogy hősét jellemezze (*nem kicsit ázottan...*, nagyon). Másutt valamiféle kihangszerelt egy-szólamúságból, visszafogott heterofóniából, a dallamhangok megelőlegezéséből és meghosszabbításából szövődik a kíséret textúrája. A *Mondogatnivaló* két

sora ötször hangzik el, mindannyiszor más változatban. A szélesen ágáló dallamvonaltól a kromatikusan ereszkedő lamentón keresztül a *Sprechgesangig*. A fiatal Beckett hangszeres szólamai látszólag illusztratívák, valójában szigorú kánon áll mögöttük. Olykor egy hosszú versnek csak egy részletét érinti a megzenésítés, mint például az *Az vagy nekem* csattanós utolsó sorát. Egy-egy találó zenei zsáner is megidéződik, mint pl. a „*Rendíthetetlen hülyék kora jó*” próféciát bevezető katonainduló, vagy a „*Csökken a test...*”-ben az egy szál nagybögő, majd a hozzátársuló hegedű pengetett hangjaival kísért, suttogó sanzon. De mind közül a legszebb az utolsó dal (*Lui halálára*) Jeney-módra csalafinta vonalvezetésű dallama. Csöndes dúdoló..., vigasztalásul. Jeney zenéje sokkal illusztratívabb, s bátrabban karakterizáló, mint korábbi dalaiban.

Jeney Zoltán 2019. október 27-én tragikusan váratlanul távozott közülünk. Petri-dalaival rá emlékezünk.

© Fejér Gábor

ROBERT BACHMANN: Rotation 90° N –
magyarországi bemutató

RICHARD STRAUSS: Divertimento after Couperin op. 86

**TORNYAI PÉTER - HORVÁTH BALÁZS -
BALOGH MÁTÉ - SÁRY BÁNK -
DARGAY MARCELL - FEKETE-KOVÁCS KORNÉL -
WETTL MÁTYÁS - OTT REZSŐ -
ZARÁNDY ÁKOS:** 6:3 - ősbemutató

Concerto Budapest

Vezényel: Keller András, Rác Zoltán

A svájci születésű zeneszerző, **Robert Bachmann** (*1944) megkísérli megidézni „a Föld keringési centruma elementáris magányosságának misztikus érzését”. 1990-ben négy napot töltött az Északi Sarkon, a civilizációtól és a manipulált környezettől távoli helyet keresve a meditációhoz. *Rotation 90° N* című műve egy örök kánon, melyben egy viszonylag rövid, 17 ütemes zenei anyag kérlelhetetlen körforgása ismétlődik hosszú időn keresztül. Bachmann nemcsak abban hisz, hogy zenéje sarkvidéki tapasztalatait „bolygónk a világegyetemben való örök keringésének zenei visszatükrözésévé transzformálja”, hanem hogy mindez nyugalmat és békét fejez ki. Az 5 brácsa-, 5 cselló- és 4 nagybögőszólamra osztott partitúra egyfajta sötét, homályos és formátlan ősalapot zenei képe.

Richard Strauss 1923-ban François Couperin billentyűs darabjainak zenekari hangszereléséből balettzenét állított össze egy *Letűnt ünnepek – Táncvígjáték két évszázadból* című balett számára. 1942-ben a balettzenét két további tétellel zenekari szvitté bővítette nyolctételessé, amelyben Couperin tizenhét, 1713 és 1730 között komponált billentyűs darabját hangszerelte meg. A művet 1943. január 31-én mutatták be a Bécsi Filharmonikusok. A könnyed hangvételű, gondtalan zenét hallgatva különös arra gondolunk, hogy a premier idején Európa nagy része lángokban állt.

18.00

KONCERTTEREM

Szepesi György

Nándorfehérvári diadal ide, pákozdi győzelem oda, ki vitatná, hogy a magyar nemzet legszívmelengetőbb győzelme a 6:3 volt, amikor az Aranycsapat 1953. november 25-én, a Wembley Stadionban, 105 ezer néző előtt térdre kényszerítette a kontinentális csapat ellen 90 év óta veretlen Anglia nemzeti tizenegyét. „Nemzeti nagylétünk” kétségtelen bizonyítéka ez a győzelem azóta is. A világraszóló diadal eposzi méretű megünneplést kíván, és kilenc zeneszerzőt mozgósít. (A kollektív kompozíció még tavaly készült a meccs 65. évfordulójára, de idén is szívesen emlékezünk rá.) A zeneszerzők felhasználják a felejthetetlen Szepesi György közvetítését és a BBC televíziós felvételét is (Magyarországon akkor még nem volt televíziózás.) A zenei együttes felosztása a két csapat felállását jelképezi.

A mű nagyformája a következő:

TORNYAI PÉTER: *Ouverture* – a magyar himnusz hangjaival,
HORVÁTH BALÁZS: *Az ELSŐ gól 70 másodperc alatt* – Hidegkuti első góljáig),

BALOGH MÁTÉ: *Hommage à Szepesi* – legendás sportriporter szövegének felhasználásával Puskás góljáig, amelyet szokás „az évszázad gólja”-nak nevezni,

SÁRY BÁNK: *Tigrisugrás,*

DARGAY MARCELL: *INTER(national)MISSION,*

FEKETE-KOVÁCS KORNÉL: *Felzúg a taps* – az ötödik gól, és az azt megelőző két perc eseményei,

WETTL MÁTYÁS: *Hidegkuti* – zongoraszóló a mesterhármast rúgó focista tiszteletére,

OTT REZSŐ: *Ramsey to Ramsey* – Ramsey 11-es gólja az 57. percben,

ZARÁNDY ÁKOS: *A dicsőséges finálé.*

GIYA KANCHELI: Nach dem Weinem [Sírás után]
Fenyő László - cselló

VIDOVSKY LÁSZLÓ: Filmszakadás –
In memoriam Tóth János

CSALOG GÁBOR: Öt gyászos zene – ősbemutató
Andor Krisztián - zongora, Szatzker Zsanett - harmonika,
Concerto Budapest
Vezényel: Keller András

Kurtág Márta emlékére

SCHUBERT: d-moll vonósnégyes („A halál és a lányka”),
D. 810 - I. tétel: Allegro
Keller Quartet (Keller András, Környei Zsófia - hegedű,
Homoky Gábor - brácsa, Fenyő László - cselló)

SCHUBERT: C-dúr vonósötös D. 956, II. tétel: Adagio
Keller Quartet, Perényi Miklós - cselló

KURTÁG GYÖRGY Jelek, játékok és üzenetek – válogatás
Keller Quartet, Perényi Miklós - cselló, Csalog Gábor - zongora

BEETHOVEN: F-dúr vonósnégyes op. 135.
III. tétel: Lento assai, cantante e tranquillo
Keller Quartet

Az 1935-ben született és 2019. október 2-án elhunyt grúz komponista, **Giya Kancheli** megrázó csellószólója 1994-ben keletkezett. Msztyiszlav Rosztropovics, aki gyakran állította hangszerét öreg barátja szolgálatába, így ír Kancheliről. „A függetlenségéért szerettem ezt a zeneszerzőt. Messiaen feltárta előttem az idő határtalanságát és végtelenségét, és ugyanez igaz Kanchelire is.” A fájdalmas kitörésektől sem mentes darab végén az emberi hang is megszólal.

Vidovszky László *Filmszakadás* – *In memoriam Tóth János* című darabja a tavaly, 88 esztendősen elhunyt operatőr és rendező emlékére készült, „... akinek filmes munkáim legboldogabb pillanatait köszönhetem. Az általam is ismert filmalkotók közül az ő habitusa, munkamorálja, különbségei és világnézete állt talán a legközelebb mindahhoz, amit művészetnek nevezünk... Apja uszálykormányos volt a Dunán, ő a hajóról távcsővel nézte a parton túli világot. Már siheder korában filmeket vetített a helyi moziban.” – írta Vidovszky László. A kompozíció az 1993-as *MOZI* című mű utolsó tételének újakeverése. Az eredeti felvételen Koréh Endre éneklő a *Zúg az erdő, zúg a nádas* című nótát.

Csalog Gábor kompozíciójának kamaraváltozata mintegy másfél éve készült, a nagyzenekari hangszerelés egy éves. A nyitótétel *Bevezetés*, kissé Mahler modorában. A három kürt ünnepi fénye uralja a hangzást, egészen a „befagyott”, megdermedő korál megjelenéséig. A *Kis magyar gyászos* (no. 2.) nem tartalmaz idézetet, magyaros hangja „a kollektív tudattalanból” dereng fel. Az *Appassionato* (no. 3.) kétféle zenei anyag szembeállítására épül. Egyikük egy Schumann Novellette-ből származik, de szinte felismerhetetlen, mert megváltozott a gesztusvilága. Másikuk egy korál. A *Polifón alagút* (no. 4.) a Wohltemperiertes Klavier I. kötetének cisz-moll fűgájából építkezik, és „nyomokban B-A-C-H motívumot is tartalmazhat”. A konkrét bachi mintákon kívül Sosztakovics fűgái és Stravinsky Zsoltárszimfóniájának 2. tétele is hathatott archaizáló stílusára. A zeneszerző bevallása szerint „a munka lassú alagútjárásnak tűnt: minden nap pár centit haladt, s közben nem tudtam, merre megy, ki-lyukad-e majd valahol. Nem is lett vége, mert lényege szerint befejezhetetlen”. A no. 5. *Lépcsők* – *Ives nyomában* nem tartalmaz konkrét Ives-idézetet, csupán a kétféle zenei anyag szembeállításának módja emlékeztet az amerikai zeneszerzőre. A tétel emelkedő szekvenciái égbetörők, kissé félelmetesek, kozmikusak. Talán még Ligeti egyik zongoraetűdje, a *Végtelen oszlop* is hatott rájuk tudat alatt. A folyvást felfelé törekvő vonalakat azonban újra és újra egy „angyali” korál akasztja meg. A mű végén ez a korál teljeseedik ki. Csalog Gábor utólag Kurtág Márta emlékének ajánlotta művét.

Schubert 1824-ben komponált kvartettjének szokatlan módon mind a négy tétele moll hangnemben áll. A vonósnégyes a 2. tételről kapra melléknevét, amely Schubert 1817-ben komponált dalát dolgozza fel. A fiatalságot sem kímélő Halál a rene-

szánsz óta kedvelt témája a festészetnek. A Schubert-dal meglepően egyszerű harmóniai variációs tételben kelnek új életre a kvartettben. A dalban elvetett gondolati csíra a variációsorozatban megdőbbséget utat jár be a lírai felékesítéstől a belső drámákon át a végső elcsendesülésig.

A C-dúr kvintett **Schubert** utolsó befejezett hangszeres műve, amelynek elkészüléséről 1828. október 2-án tudósította Probst lipcsei zene-műkiadó. Másfél hónap múlva a zeneszerző már nem élt. A zeneirodalom egyik leghatalmasabb kamaradarabjának lassú tétele Schubert egyik legfantasztikusabb álom-zenéje. A metrum 12/8-as lökötésű: az édesanyák ebben a ritmusban ringatják gyermeküket; az operák éjszakai jeleneteinek, legbensőségesebb szerelmi duettjeinek metruma ez. Az E-dúr hangnem éppoly irreálisan távol van az egész kompozíció C-dúr alaphangnemétől, mint a közép-résztől f-molljától. A valószínűtlen boldogság és a brutális realitás soha korábban nem ütközött meg olyan erőteljesen, mint ebben a tételben. Artur Rubinstein és Thomas Mann egyaránt azt a vágyukat fejezték ki, hogy ennek a zenének hallgatása közben szeretnének meghalni.

© Marjai Judit

UXORI OPTIMAE – KURTÁG MÁRTA

A BMC Kurtág 90 fesztiválján hallhatta először a közönség Kurtág György zongorára komponált ikerdarabjait, *...egyiptomi pár, úton az ismeretlen felé...* címen. A művet a Louvre-ban őrzött, Kr. előtt 2350-2200-ra datált, fából készült szobrocska ihlette. Szemléljük meg e prehisztórikus, az Óbirodalom VI. dinasztiájának idején remekbe faragott emberpárt! Sétálnak. Az idő nem múlt el nyomtalanul fölöttük. A férfinak igencsak elváltott mindkét lábikrája (megesik ez, ha az ember már elmúlt 4300 éves). Az asszony jobb karja és lábszára teljesen hiányzik. Férjébe kapaszkodva áll, de a férfi is biztonságot nyer óáltala. Tekintetüket az ismeretlen jövőre szegeznek: meglepetés, talán csodálkozás tükröződik benne, de nem félelem. Végig fognak menni az útjukon; lassan, de megtorpanás nélkül. Jöhet bármi, hisz ott vannak egymásnak. A szobornak már a fennmaradása is csoda, hiszen a kőnél sokkal romlandóbb fából készült. Ez az egyiptomi Óbirodalom egyetlen ránk maradt ilyen szobra. A részletes vizsgálat feltárta, hogy a pár egyetlen darab akácból van kifaragva. Számomra ez egy fából faragott egyiptomi emberpár nem más, mint Kurtág György és Kurtág Márta. Aki valaha tanúja lehetett a Kurtág-házaspár négykezes koncertjeinek, amikor a *Játékok*-sorozat darabjait és a Bach-átiratokat játszották, az elmondhatja, hogy az emberi és művészi összetartozás felfoghatatlan mértékével találkozott. Két ember tökéletes harmóniájával és egységével.

Keller András és a Concerto Budapest a koncertet Kurtág Márta emlékére ajánlja, a koncert eredetileg tervezett műsorát Kurtág György által kiválasztott saját művei egészítik és teljesítik ki.

Beethoven utolsó kvartettjének lassú tétele a zeneszerző utolsó befejezett kompozíciója. Desz-dúr témája a végsőként letisztult, forró szeretet zenébe öntése, cisz-moll témája az ismeretlennel való szorongó szembenézés. Hamvas Béla *Kései művek melankóliája* című írásában ezt olvassuk: „De mi történik akkor, ha az ember a létezés olyan helyére ér, ahol előtte még senki nem járt? Mi történik akkor, ha az ember belép oda, ahová belépni tilos? Azt mondják, hogy ez a halál. Fehér sötétség. Ott él pontosan mellette. Annyira mellette, hogy már átlát, mint a szomszédba. [...] Az ember életében az utolsó előtti csepp méz az öröm a női szépség fölött. Az utolsó a melankólia. A hangtalan és fájdalmas gyönyörűség az élet értelmetlen és érthetetlen elmúlása fölött. Ez az utolsó csepp méz. Ez a tikkasztó édesség a fehér sötétség küszöbén.”

VIVALDI: D-dúr hegedűverseny RV 212 / **Keller András** - hegedű

VIVALDI: g-moll fagottverseny RV 495 / **Stefán Zsófia** - fagott

HÄNDEL: „Amabile Beltá” Concerto fuvalára és angolkürtre
Kaczander Orsolya - fuvola, **Ella Dániel** - angolkürt

Concerto Budapest, Vezényel: Keller András

Az 1712 körül keletkezett *D-dúr hegedűverseny* egyike azon kevés **Vivaldi**-concertóknak, amelyekhez fennmaradtak a zeneszerző eredeti kadenciái. Ezek a szólók a játszhatóság határait feszegették, hiszen újrendjük túlnyúlt a hegedű fogólapjának 1712 körül használatos tartományán, s hű képet adnak Vivaldi virtuóz játékáról. A kéziratban ez áll: „készült Pádúai Szent Antal szent nyelvének ünnepére”, amely minden bizonnyal a padovai San Antonio-beli előadásra utal. A háromtételű versenymű különös ismertetőjegye a zenekar „felhívás” és „válasz” effektusa, amelyet az egyházi zenéből merített Vivaldi.

Vivaldi meglepően nagy figyelmet fordított a fagottra, amelynek irodalmát 37 versenyművel gyarapította. A Presto – Largo – Allegro tételrendet követő g-moll concertóban a tüzes nyitótétel tüzes; drámai megtorpanásai csak fokozzák dinamizmusát. A lassú tételben Vivaldi teljesen lemond a hegedűk és brácsák használatáról: a mű a fagott és a continuo szenvedélyes és szépséges párbeszédére korlátozódik. A zárótétel unisono ritornell-témája viharzenét indít el, melynek során a fagott olyan virtuóz szerepet kap, amelyet azóta sem sokan komponáltak erre a hangszerre.

Händel 1724-ben írta egyik legjobb operáját, a *Julius Caesart*. A *Caro, più amabile beltà* duett a mű zárójelenete, amelyben Caesar és Kleopátra végre megvallják egymás iránti szerelmüket, amellyel győzedelmeskedtek minden ármányon. A bemutatón a kor leghíresebb kasztráltja, Senesino énekelte Caesar szólamát, Kleopátráét pedig Francesca Cuzzoni. Az érzéki, diadalmas duett ezúttal hangszereken kel életre.

© Hrotkó Bálint

BÁNKÖVI GYULA: Délaissement [Elhagyatva]
Kaczander Orsolya - fuvola

GEORGE CRUMB: Black Angels
Kruppa Quartet (Kruppa Bálint, Osztrosits Éva - hegedű,
Kurgyis András - brácsa, Baranyai Barnabás - cselló)

THOMAS ADÈS: Blanka variációk
Berecz Mihály - zongora

BÁNKÖVI GYULA: White Angels
Kruppa Quartet

Bánkövi Gyula műjegyzékében szaporodnak a fuvoladarabok, szólók és fuvolakvartettre írt kompozíciók. Az alig ötperces, 2017-es *Délaissement* Lepo Sumera észt komponista zenéjének és a svéd Anders Hillborn *Klarinétversenyének* hatását tükrözi. Utóbbiban két alkalommal is megjelenik a Levélária dallama Puccini *Tosca*jából. A Levélária motívuma Bánkövi Gyula fuvolaszólójából is kihallható, s a mű hűen végigköveti Cavaradossi lelkének rezdüléseit az egykori szerelmi boldogság felidézésétől, a kétségbeesésen és elhagyatottságon keresztül az élni akarás felkiáltásáig.

George Crumb 1970-ben komponált kvartettje a 20. századi vonósnégyes-irodalom egyik legizgalmasabb és legmegrázóbb partitúrája. A mű háttérében felrémlik a vietnami háború, az amerikai történelem egyik legtraumatikusabb időszaka. A mű misztikus utazást jár be, melynek három stációja a kegyelemből való kiesés, (Halál vagy eltávozás), a lélek sötét éjszakájának állapota (Hiány), és a fénybe való visszatérés. A kompozícióban meghatározó szerep jut a számmisztikának: a 7-es szám Isten, a 13-as pedig az Ördög szimbóluma. A zenészek gyakran hangosan számolnak francia, német, orosz, magyar japán és bantu nyelven. A *Black Angels* zenéjét sűrűn átszövik a klasszikus

zene évszázadaiból vett utalások: a halotti mise szekvenciájának, a *Dies irae*-nek 13. századi dallama, a tritónusz mint az Ördög hangköze, az „ördögtrilla” Tartini szonátájából vagy *A halál és a lányka* schuberti dallama. Crumb elektronikus erősítéssel gazdagítja a vonósnégyes hangszereinek lehetőségeit; a játékosok kiáltásai, suttogásai, füttye, éneke vagy épp nyelvcsatogtatásai is feliratkoznak a mű eszköztárába, emellett ütőhangszereket és üveg poharakat is használnak speciális effektusok elérésére. A 13 zenei kép teljesen szimmetrikus hídformába rendeződik, középpontjában a *Fekete angyalok* című 7. tétellel.

Thomas Adès (1971*) a svájci, Vevey-beli Clara Haskil Zongoraverseny felkérésére komponálta művét. Az öt variációból álló sorozat témája egy szefárd, ladino nyelvű népdal, a *Lavaba la blanca niña*. A *Variációk* zenéje Adès operájában, *Az öldöklő angyalban* is megjelenik, amelyet Luis Buñuel filmje nyomán komponált. Adès egy interjúban arról beszélt, hogy a szefárd népdal nyugtalan harmóniavilága mennyire pontosan fejezi ki a csillapíthatatlan vágyakozást és a gyászt.

Bánkövi Gyula 2013-ban komponált vonósnégyesének címe Crumb *Black Angels* művére utal. A szerző 2000-ben hallotta először az amerikai zeneszerző darabját, amely új perspektívákat nyitott számára. Hatására komponálta két, vonósnégyesre és elektronikára készült művét 2002-ben és 2008-ban. A *White Angels* tematikus utalásokat is tartalmaz Crumb partitúrájára. A zeneszerző itt lemond az elektronika használatáról, de a speciális vonós játékmódok széles arzenálját mozgósítja. Olykor nagyzenekari hangzásokat idéz elő, s effektusokban rendkívül gazdag zenei folyamatot bontakoztat ki, egytételes formában. Nem véletlenül nevezi kvartettjét „White”-nak: a zene mindvégig a „világos” oldalon marad, és elkerüli a pokoljárását. Még a tritónusz, az ördög hangköze is játékos kontextusban tűnik fel. Bánkövi Gyula vonósnégyesének kvalitásait az előadók is észrevették: jelenleg ez a zeneszerzőnek az a darabja, amelyet a legtöbb formáció előadásában hallhatott. Itthon eddig már öt kvartett játszott, de elhangzott Pekingben is.

TORU TAKEMITSU: Rain Spell [Esővarázslat]

„Pannonhalma Budapesten”

Kaczander Orsolya - fuvola**Klenyán Csaba** - klarinét**Sipkay Deborah** - hárf**Fábry Boglárka** - vibrafon**Mali Emese** - zongora**SZOFIJA GUBAJDULINA:** Az öröm és bánat kertje**Kaczander Orsolya** - fuvola**Homoky Gábor** - brácsa**Sipkay Deborah** - hárf**JENEY ZOLTÁN:** Flowing-time – ősbemutató**Classicus Quartet** (Rácz József, Baksai Réka - hegedű,**Tornyai Péter** – brácsa, **Zétényi Tamás** - cselló)

Mona Dániel ezt írja **Toru Takemitsu** művéről: A „*Rain Spell* az eső megigéző erejét, varázslatos képeit és gazdag színvilágát mutatja be. A furolára, klarinétára, hárfára, zongorára és vibrafonra írt darab elszigetelt felbontásokkal indul, majd a dallam egyre hosszabban nyúlik el, miközben a kíséret tele van titokzatos effektusokkal. Debussy hatása mellett megjelennek modern hangzások is: a víz loccsanását érzékelhető szelíd ütések, izgalmas vibrálások, berezonáló felhangok, pontszerű csepphangok, mikro-disszonanciák, vagy épp a pengetett vagy lefogott zongorahúr és a vonóval megszólaltatott vibrafon hangja. Mint Takemitsunál általában, itt is nagyon fontos szerepe van a csendeknek. A szünetek a lélegzést szimbolizálják – a természet légzését, valamint lélegzést az életért. A természethez talán legközelebb álló hangszer, a fuvola végül egy szólódarabban is bemutatkozik.”

Szofija Gubajdulina hárfára, brácsára és furolára írt triója (1980), mely tetszés szerint narrátort is felléptethet – szerzője bevallása szerint – két egymással ellentétes irodalmi jelenség hatására született. Egyfelől Gubajdulinára mély benyomást tett Iv Oganov moszkvai író műve Szajat-Nováról, a híres örmény trubadúr költőről, zeneszerzőről és mesélőről. A másik hatást Francisco Tanzer, 20. századi német költő versei képviselik. Eleven keleties színezet és tipikusan nyugati tudatosság egyensúlyából születik a darab. A két irodalmi előkép – minden különbözősége ellenére – egyaránt elmélkedő és kifinomult. Iv Oganov bizonyos kifejezései, mint például „a virág fájdalomának megpróbáltatása” vagy „harangzúgás nőtt az éneklő kertben” és „a lótusz lángra gyúlt a zenétől” konkrét inspirációt jelentettek Gubajdulina számára az ábrázolandó kert hangzásának elképzelésében. A kert extatikus virágzását Tanzer reflexiói egészítették ki a világról és a teljességről. A zenei forma a természetes felhangok világos színeinek és a kis szekund és kis terc ezzel ellentétes világának ütköztetéséből születik meg.

„A halálnak meg kell adni a kellő időt” – mondta egyszer Kroó tanár úr az Új Zenei Újság egyik rádiófelvételén, amikor egy elhunyt művésztől a szokásosnál hosszabb zenei idézetet vágatott be a műsorba. **Jeney Zoltán** megadja a halál kellő idejét a Kertész Imre emlékének ajánlott, 2016-ban keletkezett vonósnégyes ricercare-ban. Mikként A Hallgatás Napja első koncertjén elhangzott Sály László mű, a *Tranquillity*, a *Flowing Time* is lassú eseményritmusú, csöndes meditáció. Tulajdonképp mindegy is, hogy a zenei anyag valamilyen véletlen-szabályozta rendszerből, „talált tárgyból” vagy nagyon is megkonstruált konceptből származik. A hallgatónak le kell mondania intellektus-vezérelte befogadói attitűdjéről, (már ha van ilyen neki), és átadnia magát a kiszámíthatatlan folyamatnak. A partitúrában jelentős szerep jut a csendnek és a különböző vonós játékmódoknak is. A *Flowing-time* az időtlenség üzenete. S immár szerzője is az időtlenségből üzen vissza nekünk.

BEETHOVEN: G-dúr hegedű-zongoraszonáta op. 96

Csalog Gábor - zongora

Keller András - hegedű

ALFRED SCHNITTKE: Zongoraötös

„Pannonhalma Budapesten”

Csalog Gábor - zongora

Keller Quartet (Keller András, Környei Zsófia - hegedű,

Homoky Gábor - brácsa, Fenyő László - cselló)

Beethoven 1812-ben, a 7. és a 8. szimfónia után írta 10., egyben utolsó hegedű-zongoraszonátáját. Elmondhatatlan a különbség a 10 évvel korábbi Kreutzer-szonáta forradalmi heve, felforgató ereje és az utolsó szonáta pasztorális békéje között. A főtéma „madártrillái” mintha csak a Pasztorál-szimfónia patakparti jelenetéből érkeznének. A különösen finom kézzel írt, törékeny szépségű szonáta már nem tartozik a heroikus korszak terméséhez, sokkal inkább a kései Beethoven világának előhírnöke.

Schnittke 1976-ban befejezett zongoraötöse különösen komor mű, 1972-ben elhunyt édesanyja emlékére komponálta a zeneszerző. Akár csak Ligeti 1. vonósnygyese, ez az öttételes kompozíció is egyetlen vezérgondolatra írt monumentális variációsor. Az állandóan jelen lévő rögeszme nem más, mint egy erősen kromatikus zárlati figura. Schnittke mesteréről, Sosztakovicstól leste el a gyász és depresszió zenei kifejezésének eszközeit, miközben sokféle forrásból eredeztetett zenei nyelvéhez is hű marad. A B-A-C-H motívumból szőtt kísérteties keringő (2. tétel) egyaránt idézi Bachot és Csajkovszkijt. A szolamok súrlódása, mániakus lélekharangok és borzongató trillák (3. és 4. tétel) különösen csüggesztő vidéken vezetnek át az 5. tétel teljesen valószínűtlennek tűnő feloldásáig. Schnittke zongoraötöse a 20. század egyik „gyötrelmesen jó” remekműve.

HOMMAGE À ELVIS PRESLEY

Homoky Gábor & Old Sounds

Az Old Sounds zenekar 2013-ban alakult Homoky Gábor Prima-díjas hegedűművész és jazzénekes vezetésével. Az együttes stílusa egyesíti a klasszikus zene, a magyar éttermi cigányzenekar és az amerikai jazz, blues és a rock, főként Elvis Presley zenéjének hatását. Bangó Ernest és Németh Oszkár korábban a világhírű Roby Lakatos Ensemble tagjai voltak, ők 2016-ban csatlakoztak az Old Sounds zenekarhoz.

Az együttes tagjai: **Homoky Gábor** (ének, hegedű elektromos brácsa), **Dráfi Kálmán** (beatbox, hegedű), **Ruszó István** (hegedű, brácsa), **Németh Oszkár** (bőgő), **Bangó Ernest** (cimbalom, gitár), **Sárközi Imre** (billentyűs hangszerek)

Elvis Aaron Presley (1935–1977) a rock 'n' roll királya, minden idők egyik leghíresebb énekeke volt. Talán kevesen tudják, hogy az 1956-os forradalom melletti kiállásáért a Fővárosi Önkormányzat posztumusz díszpolgári címet adományozott neki. De nemcsak ezért szeretjük.

SZEGHY IRIS: Aria – magyarországi bemutató
Miranda Liu, Kakutani Satoko - hegedű,
Varasdy Tünde - brácsa, Migróczi Tamás - cselló

SZEGHY IRIS: Canticum – magyarországi bemutató
Szatzer Zsanett - harmonika

ZARÁNDY ÁKOS: Angry Birds
Klenyán Csaba - klarinét, Pápai Ákos - basszusklarinét,
Tóth Ramóna - fagott

GRAZIANE FINZI: Thème et variations
Fenyő László - cselló

PÓCS KATALIN: Etűdök
Klenyán Csaba - klarinét

Szeghy Iris (*1956) magyar nemzetiségű szlovákiai zeneszerző; Eperjesen született, Kassán majd Pozsonyban tanult. Számos alkotói ösztöndíj révén megfordult Európa és az Egyesült Államok zenei központjaiban, a Hamburgi Opera „composer in residence” és a Columbia Egyetem „visiting composer” státuszát is élvezte. 2001 óta Zürichben él, egyidejűleg tagja a szlovák, a magyar és a svájci zeneszerzők egyesületének. Hírnevét egy vonósnégyes-kompozíció, az 1985-ös *Musica dolorosa* alapozta meg.

A 2007-ben komponált, 2016-ban revideált, vonósnégyesre írt *Aria* című kompozíció a zeneszerzőnő lírai, poétikus hajlamát tükrözi. A negyedhangokkal és izgatott vibratókkal berendezett hangzó környezet csöndes és melankolikus. (Úgy látszik, a „*Malinconia*” Beethoven op. 18/6. B-dúr kvartettje óta egyik kulcsszava a vonósnégyes-irodalomnak.) Az *Aria* formai érdekessége, hogy a valódi dallam csak a kompozíció végén felbukkanó gyöngéd, pasztorális elsőhegedű-szólóban bukkan fel; a darab művésen kidolgozott első kétharmada mintha csak a kísérlet lenne.

A 2007 elején komponált *Canticum* harmonikaszóló címzettje a hangszer kiemelkedő szlovák előadója, Boris Lenko. A komponista önismertetése szerint a mű egy egyszerű, korálmotívumra hasonlító témára épül, amely a zenei folyamat során sokszor bizarr variációk alanyává válik. A téma tiszta alakjában csak a mű végén hangzik el, így a darab formája nem „téma variációkkal”, hanem inkább „Variáció témával”. A harmonika sokoldalú játéktechnikája és széles kifejezési skálájának bemutatása lebilincselően izgalmas zenét hoz létre.

Zarándy Ákos (*1982) 2017-ben komponált, mintegy 7 perces triója megmutatja, hogyan lehet zenébe önteni az ismert animációs film figurájának, az egyik „legszelebb”, legdinamikusabb, legütődöttebb rajzfilmhősnek portréját. A mű népszerűsége, sűrű játszottsága azt bizonyítja, hogy a kísérlet pompásan sikerült.

Graziane Finzi francia zeneszerzőnő Casablancában született 1945-ben. A párizsi Conservatoire-ban végezte tanulmányait. Jelenleg is Párizsban él. Téma és variációk az „Il Cant dells Ocells” dallamára című kompozícióját a nemzetközi Pablo Casals Verseny felkérésére írta 2004-ben. Már az ősbemutatót is Fenyő László játszotta. A feldolgozott tradicionális dallam (*A madarak éneke*) egy katalán karácsonyi ének. A romantikus-virtuóz, majd elemezgető-boncolgató feldolgozásmódok egyre korszerűbb és egyre izgalmasabb, szürreálisabb variációknak adják át a helyet. „Manapság egy harmonikusabb zenei nyelv felé mozdultam el. Soha nem absztrakcióra töreksem, hanem az életérzések közvetlen kifejezésére. Nevezhetjük ezt romanticizmusnak? Talán igen. Kifejezésnek? Nagyon remélem. Érzéseknek? Az bizonyos, hogy arra törekszem.” – vallja a komponista. A *Téma és variációk* híven tükrözi ezt az álláspontot.

Pócs Katalin (1963–2019) ez év szeptember végén hunyt el, váratlanul, idő előtt. Életpályáját a komponálás és a tanítás kettős vezérfonala határozta meg. A pedagógiai szándék a klarinétetűdökben is tetten érhető, de a technikai tanulmányok egyúttal igényes pódiumdarabbá is növekednek.

JÓZSA PÉTER PÁL: A harmadik csigolya – ősbemutató
Schweigert György, Tabányi Tibor, Lázár Gyula,
Csoport Dezső, Pető Zoltán, Illés László – bőgő

KAGEL: I. zongoratrió
Berecz Mihály - zongora, Kruppa Bálint - hegedű,
Baranyai Barnabás - cselló

Józsa Péter Pál (1960–2019) neve zeneszerzőként aligha cseng ismerősen a hallgató számára. A konzervatóriumban hegedülni és brácsázni tanult, majd útja másfelé vitte. A Nemzeti Színházban dolgozott, a filmvilágban forgolódott, fontos tanulmányokat írt pl. Huszárík Zoltánról, és kulturális folyóiratokat szerkesztett. Személyes barátság fűzte Keller Andrásához, aki a 70-80-as években szellemi mentorának tekintette őt. Az idén tavasszal tragikusan elhunyt művész évtizedeken keresztül dolgozott a *Lángoló hold* című, 1956-ról szóló filmen és az ókori görög színház ihlette *Agon* című drámáján. Reméljük, hogy ha életében nem is, halála után megismerheti két fő művét a közönség. Mindenfajta kontextus ismerete nélkül nehéz mit mondani *A harmadik csigolya* című, hat nagybőgőre komponált, 2018 októberében befejezett darabról. Enigmatikus már a címe is. Annyi bizonyos, hogy szerzője nem „komponálgató” amatőr, hisz mesteri kézzel, sokoldalúan használja szokatlan apparátusát, a homofón, fortissimo felcsattanásoktól a textúra „áttört” szerkesztésén át a korálszerű, üveghangok fényével bevont *religioso* szakaszokig.

Szókratész nagy, lomha lónak ábrázolta Athént, saját magát pedig bőgőlynek, aki az igazság csípéseivel nem hagyja nyugodni „áldozatát”. **Mauricio Kagel** (1931–2008) szívesen játszott efféle provokatív szerepet a Darmstadt-vezérelte kortárs zenei szcénában. Életének utolsó negyedszázadában visszatért a tonalitáshoz, ám közhelyes tonális kliséit rendre furcsán kicsavarta, zavarba ejtő kontextusba helyezve őket. A zeneszerző az 1984–85-ben komponált I. zongoratrióban is mesteri kézzel épít nagyformát tudatosan „ostoba” zenei anyagokból.

BARTÓK BOGÁRGYŰJTEMÉNYE - 20 MAGYAR NÉPDAL INTERAKTÍV HANGINSTALLÁCIÓ 20 HANGSZÓRÓRA

Alkotók: **Tornyai Péter** (zeneszerző), **Kertész Krisztián** (elektronika)
A felvételeken közreműködik: **Tornyainé Dóry Zsuzsa** (ének)

Bartók Béla a népzene gyűjtéshez hasonló elkötelezettséggel, rendszerző pontossággal gyűjtötte és csoportosította a bogarakat, szenvedélye volt a természetközeli kutatómunka. Az installáció lehetővé teszi, hogy egy „népdal-faj” különböző „példányait” egyszerre hallva érzékelhetővé váljon a minden dalban közös szerkezet, miközben az egyes „egyedek” önálló jellegzetességei egy összeadódó hangzás-sávban oldódnak föl. Ennek feltételeként a különböző népdalok tempói úgy vannak megválasztva, hogy azok párhuzamosan, soronként szinkronban fussanak. A kompozíció öt versszakában ez a közös sebesség más és más, mint ahogy a hűs szólám harmóniai viszonyai is: van, ahol mind egy közös alaphangra van transzponálva (ahogyan egyébként a népdal-lejegyzéseknél szokás), van, ahol meghatározott harmóniákban találkoznak vagy sűrű szövetet alkotnak. A távolság, perspektíva változása a hangfolyamat különböző arcait tárja föl: messzebről hallgatva egyetlen homogén hangzássá áll össze a sok önálló szólám, közelebről kivehetővé válnak az egyes alkotórészek, a „bogarakat” óvatosan leemelve pedig akár külön-külön is belehallgathatunk a gyűjtemény elemeibe.

YSAÏE: II. szólószonáta

Miranda Liu - hegedű

CAROLINE SHAW: Entr'acte – magyarországi bemutató

Lisa Romain, Baksai Réka - hegedű

Barát Adrienn - brácsa

Karasszon Eszter - cselló

GYÖNGYÖSI LEVENTE: Szonáta

Devecsei Gábor - trombita

Takács Ákos - cselló

Mali Emese - zongora

BALOGH MÁTÉ: Si King dalok

Molnár Anna - mezzoszoprán

Nevelő János - ütőhangszerek

Eugène Ysaÿe 1923-ban kapott ihletet hat szólóhegedű-szonátája megírásához, miután Szigeti József előadásában meghallotta Bach g-moll szólószonátáját. A belga hegedűművész-zeneszerző korának technikáit, kifejezőeszközeit igyekezett felvonultatni, a lehető legvirtuózabb játéktechnika megcsillantásával. A hat szonáta mindegyikét egy-egy nagy hegedűművész kortársának, többek közt Szigetinek, Jacques Thibaudnak, Enescunak, Kreislernek ajánlotta. A „Megszállottság” melléknevet viselő II. szólószonáta azonos című nyitótétele Bach E-dúr partitájának részleteivel indul és a *Dies irae* dallamot is felidézi. A mű folyamán a hallotti mise eme szekvencia-dallama válik „rögeszmévé”: a 2., *Malinconia* tétel végén is ott kísért, a 3. tétel (*Árnyak tánca*) is e dallamot variálja, e felett fantáziál, míg a finálé (*A fúriák*) a technikai nehézségek és az érzelmi kifejezés szélsőségeit kísérő haláltáncot formál belőle.

Caroline Shaw amerikai zeneszerző (*1982) a zenei Pulitzer-díj legfiatalabb birtokosa, hiszen már 30 évesen megkapta a kitüntetést. *Entr'acte* című vonósnégyesét 2011-ben komponálta. Haydn op. 77. no. 2. F-dúr kvartettje szolgált számára inspirációforrásul, különösképp az a váratlan síkváltás, amely az F-dúr menüett és a Desz-dúr trió között történik. Shaw vonósnégyese is a menüett-trió formát követi. Eleinte az a benyomásunk, hogy a kvartettirodalom klasszikus korszakának toposzaiból építkezik, ám az ismert idiomák váratlan áttűnéseken keresztül egyszer csak egy ismeretlen világba lépnek. A zeneszerző hasonlóan szerint mintha hirtelen Alice tükrének túloldalán találánánk magunkat, Csodaországban.

Gyöngyösi Levente műve Boldoczki Gábor megrendelésére készült 2013-ban. Nyitótétele (*Vivace furioso*) már az első pillanattól torkon ragad, és másodpercnyi pihenőt nem hagyva robog át izgalmasnál izgalmasabb zenei tájakon, markáns ritmikájával, jazzes-harapós fordulataival vagy épp brahmsi hevületével. Mi más is következhetne erre a felvillanyozó energiabombára, mint a teljes elengedettséget, az izmok elernyedését meghozó *Adagio*, mely felforrósodó csúcspontja után egy pillanatra a trombita szólójának, majd az elcsendesedő befejezésnek adja át a helyét. A finálé (*Presto*) visszaidézi a nyitótétel nyughatatlan száguldását, ritmikai izgalmát, de a trombita és a cselló kettős éneke a lírai pillanatokról is gondoskodik.

Balogh Máté 2016-ban egy hónapot Kínában töltött, egy zeneszerzők számára szervezett tanulmányúton. Ennek hatására komponálta a *Si King dalok* eredeti változatát, amely hangversenyünkön elhangzik. A mű szövege a konfuciánus kánon öt klasszikusának egyikéből, a *Si kingből* (vagy Shi jingből), azaz a *Dalok könyvéből* származó 2. és 3. vers, melyek időszámításunk előtt 1100 körül keletkeztek, tehát mintegy 300 évvel idősebbek Homérosznál. (Az öt klasszikus könyv része a *Ji King* is, a *Változások könyve*, amely John Cage-nek köszönhetően jelentős hatást gyakorolt a kortárs zeneszerzésre.) Az énekest kísérő ütős szólam kizárólag öt temple block-ot használ, a távol-keleti kolostorok vagy a kínai opera fontos hangszerét. Az énekszólam pontosan követi a kínai szótagok négyféle tónusát, tehát nem más, mint a szótagok egyfajta zenei leképezése. A zeneszerző azóta már a mű nagyzenekari változatát is elkészítette, melynek bemutatója idén decemberben lesz Sanghajban.

THE DAY OF LISTENING

11am - 10.30pm
10 November 2019

A one-day contemporary music festival by
CONCERTO BUDAPEST and BUDAPEST MUSIC CENTER

Understanding, wonderment, profundity, discoveries and rediscoveries: this is what the Day of Listening promises the public and, indeed, the performers at the fourth time the festival has been arranged.

The one-day music event by Concerto Budapest and Budapest Music Center is designed to focus attention primarily on contemporary music and the creative knock-on influences arising between masterpieces of different ages. More than 40 works, including six world premières and five premières in Hungary, are squeezed into around a dozen concerts on just a single day. The programme runs from works by Vivaldi through Beethoven via legendary contemporary artists all the way to the youngest composer generation. It is a tradition for music programmes on the Day of Listening to be staged in several venues at the same time, during which visitors meet **András Keller**, **Zoltán Rácz** and artists of **Concerto Budapest** as well as superlative soloists and chamber musicians. **László Fenyő**, **Gábor Csalog** and **Mihály Berecz**, the **Keller**, **Kruppa** and **Classicus Quartets**, **Gábor Homoky** and **Old Sounds** are all making music at various locations in BMC.

Programme director **András Keller**

Kiadja a Concerto Akadémia Nonprofit Kft.
Felelős kiadó: Keller András, zeneigazgató
Szerkesztő: Csurgai Dorottya, Oszip Zsuzsanna
Grafikai tervezés: Szabó Ferenc
Nyomda: Pauker Holding

Szöveg: Farkas Zoltán

CONCERTO AKADÉMIA NONPROFIT KFT.
Cím: H-1094 Budapest, Páva u. 10–12.
Postacím: 1450 Budapest, Pf. 75
Telefonszám: +36-1-215-5770
Email: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

A műsor- és szereplőváltás jogát fenntartjuk!

concerto BUDAPEST

zene szenvedéllyel

hallgatasnapja.hu
concertobudapest.hu